Nõukogu järeldused, 26. november 2009, õpetajate ja koolijuhtide erialase arengu kohta

(2009/C 302/04)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

VÕTTES ARVESSE:

1. Lissabonis 23.–24. märtsil 2000 kokku tulnud Euroopa Ülemkogu järeldusi, milles rõhutati inimestesse investeerimise tähtsust seoses Euroopa positsiooniga teadmistepõhises majanduses ning milles kutsuti liikmesriike üles „astuma samme õpetajate liikuvust takistavate asjaolude kõrvaldamiseks ja kõrgetasemeliste õpetajate ligimeelitamiseks" ([1]).

2. Tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010" eesmärki 1.1, milles rõhutatakse kõrgelt kvalifitseeritud ja motiveeritud inimeste õpetajaameti juurde meelitamise ja nende selles ametis hoidmise tähtsust, ühiskonna muutuvate vajaduste rahuldamiseks õpetajatele vajalike oskuste väljaselgitamise tähtsust, tingimuste tagamise tähtsust õpetajate toetamiseks alus- ja täiendõppe kaudu, ning teistes valdkondades erialast kogemust omavate inimeste hariduse ja koolituse juurde meelitamise tähtsust ([2]).

3. Nõukogu 27. juuni 2002. aasta resolutsiooni elukestva õppe kohta, milles kutsuti liikmesriike üles parandama elukestvas õppes osalevate õpetajate haridust ja koolitust, et nad omandaksid teadmistepõhises ühiskonnas vajalikud oskused ([3]).

4. Nõukogu ja komisjoni 26. veebruari 2004. aasta ühist vahearuannet Lissaboni haridus- ja koolitusvaldkonna eesmärkide ([4]) (milles peetakse esmatähtsaks teadmistepõhises ühiskonnas õpetajatele nende muutuva rolli täitmiseks vajalikku pädevust ja kvalifikatsiooni käsitlevate Euroopa ühiste põhimõtete väljatöötamist) suunas tehtud edusammude kohta ([5]).

5. Nõukogu ja komisjoni 23. veebruari 2006. aasta ühist vahearuannet tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010" elluviimise kohta, milles rõhutatakse, et haridus- ja koolitussüsteemide tõhususe parandamiseks on äärmiselt oluline investeerida õpetajate ja koolitajate koolitamisse ning haridus- ja koolitusasutuste juhtimise tugevdamisse ([6]).

6. Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 14. novembri 2006. aasta järeldusi tõhususe ning võrdsete võimaluste kohta hariduses ja koolituses, mille kohaselt õpetajate, koolitajate, muu pedagoogilise personali ning nõustamis- ja hoolekandeteenistuste motiveeritus, oskused ja pädevus ning koolijuhtimise kvaliteet on võtmetegurid kõrge kvaliteediga õpitulemuste saavutamisel ning pedagoogilise personali püüdlusi peaks toetama pidev erialane areng.

7. Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 14. novembri 2006. aasta järeldusi tulevaste prioriteetide kohta tõhustatud Euroopa koostöös kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas, milles rõhutati vajadust kõrge kvalifikatsiooniga õpetajate järele, kes tegelevad pidevalt enda erialase arendamisega ([7]).

8. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. novembri 2006. aasta otsust nr 1720/2006/EÜ, millega luuakse tegevusprogramm elukestva õppe alal, mis hõlmab erieesmärki parandada õpetajahariduse kvaliteeti ja Euroopa mõõdet ning toetab õpetajate ja teiste haridustöötajate liikuvust ([8]).

9. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta soovitust võtmepädevuste kohta elukestvas õppes, ([9]) milles määratletakse teadmised, oskused ja hoiakud, mida inimesed vajavad, et tagada eneseteostus ja areng, kodanikuaktiivsus, sotsiaalne kaasatus ning tööhõive, ning mis nende läbipõimumist arvestades nõuavad õpetajatelt ulatuslikumat koostööd ja meeskonnatööd ning õppeainete tavapäraseid piire ületavat lähenemist õpetamisele.

10. Nõukogu 25. mai 2007. aasta järeldusi näitajate ja sihttasemete ühtse raamistiku kohta, mille alusel hinnatakse Lissaboni eesmärkide elluviimisel saavutatut hariduse ja koolituse valdkonnas, milles kutsutakse üles jätkama tööd õpetajate ja koolijuhtide erialase arengu näitaja väljatöötamiseks ([10]).

11. Nõukogu ja nõukogus 21. novembri 2008. aasta istungil kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate järeldusi

([1]) Õpetajate ja koolitajate hariduse ja koolituse parandamine – SN 100/1/00 REV 1.
([2]) EÜT C 142, 14.6.2002.
([3]) EÜT C 163, 9.7.2002.
([4]) 6905/04.
([5]) Dokumendi 12414/07 ADD 1 I ja II lisa.
([6]) ELT C 79, 1.4.2006.
([7]) ELT C 298, 8.12.2006.
([8]) ELT L 327, 24.11.2006.
([9]) ELT L 394, 30.12.2006.
([10]) ELT C 311, 21.12.2007.

noorte liikuvuse kohta, milles kutsuti liikmesriike üles tegema tööd õpetajate, koolitajate ja teiste haridustöötajate liikuvuse suurendamiseks ([1]).

12. Nõukogu 12. mai 2009. aasta järeldusi, milles käsitletakse strateegilist raamistikku üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal ([2]) ja milles soovitatakse järk-järgult laiendada õpetajate ja koolitajate liikuvust, et välisriigis õppimise perioodidest saaks reegel, mitte erand, ja määratletakse esimese töötsükli ühe prioriteedina vajadus keskenduda uute õpetajate alushariduse kvaliteedile, karjääri alguse toetusele ning õpetajatele, koolitajatele ja juhtimis- või nõustamistegevuses osalejatele suunatud pideva erialase arengu võimaluste kvaliteedi parandamisele, ning milles kutsutakse komisjoni üles uurima võimalust lisada õpetajate liikuvus liikuvusealase eesmärgina igasse tulevasse ettepanekusse,

ning MEENUTADES ERITI:

1. Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 15. novembri 2007. aasta järeldusi õpetajahariduse kvaliteedi parandamise kohta, ([3]) milles lepiti kokku, et õpetajatele püütakse tagada terve tööea jooksul innustus ja toetus oma teadmiste, oskuste ja kompetentsi pidevaks täiendamiseks vastavalt vajadusele ning tagatakse, et juhtimisülesannetega õpetajatel on juurdepääs kõrgekvaliteedilisele kooli haldamise ja juhtimise alasele koolitusele.

2. Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 21. novembri 2008. aasta järeldusi noorte 21. sajandiks ettevalmistamise kohta, ([4]) milles kutsuti liikmesriike – võttes järelmeetmeid eespool nimetatud järeldustele õpetajahariduse kvaliteedi parandamise kohta – keskendama koostööd sellele, et võimaldada kõikidele oma karjääri alguses seisvatele õpetajatele juurdepääs struktureeritud toetusprogrammidele, parandada õpetajate pideva erialase arengu programmide pakkumist ja kvaliteeti ning tõsta nendes osalemise taset, ning parandada koolijuhtide töölevõtmise ja koolitamise taset,

KINNITAB VEEL KORD, et

ehkki iga liikmesriik vastutab haridus- ja koolitussüsteemide korralduse ja sisu eest, aitab avatud koordinatsioonimeetodi abil toimuv Euroopa koostöö koos ühenduse programmide raames pakutavate võimaluste tõhusa kasutamisega kaasa kvaliteetse hariduse ja koolituse arendamisele, toetades ja täiendades riiklikul tasandil võetud meetmeid ning aidates liikmesriike ühiste väljakutsetega tegelemisel,

([1]) ELT C 320, 16.12.2008.
([2]) ELT C 119, 28.5.2009.
([3]) ELT C 300, 12.12.2007.
([4]) ELT C 319, 13.12.2008.

TÕDEB, et

1. Õpetajate ([5]) teadmised, oskused ja pühendumine ning koolijuhtimise kvaliteet on võtmetegurid kõrge kvaliteediga õpitulemuste saavutamisel. Õpetamise hea tase ja võime innustada õpilasi saavutama oma parimat avaldab kestvat positiivset mõju noorte inimeste tulevikule. Seetõttu on oluline mitte ainult tagada töölevõetud õpetajate ja koolijuhtide kõrge kvalifikatsioon ja hea sobivus oma tööülesannete täitmiseks, vaid ka pakkuda kõigi tasandite pedagoogilisele personalile kõrgetasemelist alusharidust ja pidevat erialast arengut. See omakorda aitab parandada eriala staatust ja suurendada selle külgetõmbavust.

2. Õpetajahariduse õppekavad, mis on võtmetähtsusega nii õpetajate ja koolijuhtide ettevalmistamisel oma kohustuste täitmiseks kui ka õpetajate ja koolijuhtide pideva erialase arengu kindlustamisel, peavad olema kvaliteetsed, vastama vajadustele ning põhinema tugeva akadeemilise uurimistöö ja ulatusliku praktilise kogemuse hästi tasakaalustatud ühitamisel. On oluline, et õpetajate alusharidust, ametisseasumise programmi („sisseelamine" ([6])) ja enese pidevat erialast harimist käsitletakse ühtse tervikuna.

3. Algaja õpetaja esimene töökoht pärast õpetaja alushariduse omandamist on tema motiveerituse, töö tulemuste ja erialase arengu seisukohalt eriti oluline periood. Äsja õpetajakutse omandanutel võib olla raske koolis kohaneda ja kasutada reaalses õppeprotsessis õpetaja alushariduse omandamise käigus saadud oskusi. Märkimisväärselt paljud neist lahkuvad õpetajaametist; see läheb kalliks maksma nii neile endile kui ka ühiskonnale. Paljud riigisiseste ja rahvusvaheliste teadusuuringute tulemused näitavad, et kõigile uutele õpetajatele suunatud struktureeritud toetusprogrammide abil on võimalik seda ilmingut vähendada. Need võivad olla kasulikud ka ametisse naasvatele õpetajatele.

4. Mitte ükski kuitahes heatasemeline õpetajate alushariduse kursus ei suuda anda õpetajatele kõiki pädevusi, mida neil tööea jooksul vaja läheb. Nõuded õpetajaametile arenevad kiiresti, tekitades vajadust uute lähenemisviiside järele. Et tagada õppetöö tõhusus ja olla suuteline kohanema õpilaste üha uute nõudmistega maailmas, kus toimuvad kiired sotsiaalsed, kultuurilised, majanduslikud ja tehnoloogilised muutused, peavad õpetajad mõtlema oma õppimisvajaduste üle nende konkreetse koolikeskkonna kontekstis ja võtma ise suuremat vastutust, et elukestva õppe abil oma teadmisi ja oskusi uuendada ja arendada. Sellegipoolest on tõendeid nii

([5]) Käesolevate järelduste kontekstis kasutatakse mõistet „õpetaja" isiku tähenduses, kellel on õpetaja (või sellega võrdne) staatus vastavalt liikmesriigi seadusandlusele ja tavadele. See hõlmab kutseharidust ja -koolitust saavate õpetajate ja koolitajate eriolukorda, kuid nende hulka ei kuulu väljaspool formaalseid haridus- ja koolitussüsteeme värvatud isikud nende poolt täidetavate ülesannete erineva iseloomu ja konteksti tõttu.
([6]) Mõistet „sisseelamine" kasutatakse käesolevas tekstis struktureeritud toetusprogrammide kohta, mida pakutakse uutele õpetajatele, kes on lõpetanud õpetaja alushariduse õppekava ja on esimest korda koolis tööle asunud.

selle kohta, et osadel õpetajatel on vähe võimalusi osaleda pideva erialase arengu programmides kui ka selle kohta, et paljude õpetajate arvates, kellel selline võimalus on, ei vasta need programmid alati piisavalt nende individuaalsetele vajadustele ja nende ees seisvatele väljakutsetele.

5. Hästitoimiv koolijuhtimine on oluline faktor üldise õppimis- ja õpetamiskeskkonna kujundamisel ning õpilaste, lapsevanemate ja töötajate püüdluste õhutamisel ja toetamisel ning seeläbi kõrgema õppeedukuse saavutamisel. Seetõttu on võtmetähtsusega tagada, et koolijuhtidel on vajalikud oskused ja omadused, et hakkama saada nende ees seisva kasvava ülesannete hulgaga, või et nad on suutelised neid omandama. Sama tähtis on tagada, et koolijuhte ei koormata üle halduskohustustega ja nad keskenduvad sellistele olulistele küsimustele nagu õpetamise kvaliteet, õppekava, pedagoogilised küsimused ning töötajate tulemusnäitajad, motivatsioon ja areng.

6. Kõigi tasandite pedagoogiline personal, sealhulgas koolijuhid, võiksid rohkem ära kasutada suuremat haridusalast liikuvust ja võrgustike loomist, võttes arvesse nende senist olulist rolli haridus- ja koolitussüsteemide ja -asutuste kvaliteedi tõstmisel ning nende muutmisel avatumaks, väljapoole suunatumaks, kättesaadavamaks ja tõhusamaks,

NÕUSTUB, et

1. Ehkki Euroopa haridussüsteemid on mitmes suhtes erinevad, on neil ühine vajadus ligi meelitada ja kinni hoida kõrgetasemelist pedagoogilist personali ja koolijuhte, et tagada kõrge kvaliteediga õpitulemuste saavutamine. Seetõttu tuleb pöörata suurt tähelepanu tulevaste õpetajate ja koolijuhtide nõutava profiili määratlemisele, nende valikule ja ülesannete täitmiseks ettevalmistamisele.

2. Õpetajate koolitusprogrammid peaksid olema kõrge kvaliteediga, faktipõhised ja vastama vajadustele. Õpetajate – ja ka õpetajate koolitajate – koolitamise eest vastutavatel isikutel peaks olema kõrge akadeemiline tase ja tugev praktilise õpetamise kogemus, aga ka heatasemeliseks õpetamiseks vajalik pädevus. Samuti tuleks teha jõupingutusi, et tagada õpetajaharidust andvate õppeasutuste tõhus koostöö ühelt poolt teiste kõrgkoolide pedagoogika-alaste uurimisasutustega ja teiselt poolt koolijuhtidega.

3. Arvestades üha suuremaid õpetajatele esitatavaid nõudmisi ja nende rolli kasvavat keerukust, vajavad õpetajad juurdepääsu tõhusale isiksuse- ja ametialasele toele kogu ametiaja vältel, eriti aga esmakordsel õpetajaametisse asumisel.

4. Kiirelt muutuvas maailmas ning kooskõlas elukestva õppe põhimõttega peaks õpetajate koolitamine ja areng olema järjekindel ja katkematu protsess, mis ühendab õpetaja algharidus (tugeva praktilise osaga), sisseelamise ning pideva erialase arengu. Eelkõige tuleks teha jõupingutusi, et tagada järgmist:

a) kõigile hiljuti õpetajakutse omandanud õpetajatele tagatakse piisav ja tõhus tugi ja nõustamine õpetajakarjääri esimestel aastatel;

b) edendatakse läbimõeldud lähenemisviisi, mille puhul nii hiljuti õpetajakutse omandanud kui ka kogenumaid õpetajaid julgustatakse pidevalt oma tööd individuaalselt ja ühiselt läbi vaatama;

c) kõigile õpetajatele tagatakse regulaarne tagasiside oma tööle ning abi erialase arengu vajaduste hindamisel ja elluviimise planeerimisel;

d) tegutsevatele õpetajatele tagatakse sellise tagasiside valguses piisavalt võimalusi oma pädevust ajakohastada, arendada ja laiendada kogu õpetajakarjääri kestel ning neid innustatakse selleks ja neile võimaldatakse seda teha;

e) õpetajate pideva erialase arengu programmid on sobivad, vajadustele kohandatud ja praktilise iseloomuga ning nende kvaliteet on tagatud;

f) õpetajaid ja koolijuhte innustatakse ära kasutama võimalusi, mida pakuvad riikliku ja rahvusvahelise tasandi vahetus- ja liikuvuskavad ning võrgustikud, ja neil võimaldatakse seda teha;

g) õpetajaid ja koolijuhte innustatakse osalema edasijõudnud taseme kutsealasel täiendkoolitusel ja arendamisel, tegema pedagoogika-alast uurimistööd ning kasutama võimalusi teadmiste ja kogemuse arendamiseks teistes kutsevaldkondades, ja neil võimaldatakse seda teha.

5. Võttes arvesse seda, kui suurt mõju avaldavad koolijuhid üldisele õppimis- ja õpetamiskeskkonnale, sealhulgas töötajate motivatsioonile, töömoraalile ja tulemusnäitajatele, õpetamisviisidele ning õpilaste ja nende vanemate hoiakutele ja püüdlustele, tuleb tagada, et koolijuhtidel oleks piisavalt võimalusi tõhusate juhtimisoskuste arendamiseks ja säilitamiseks. Kuna õpikogukondade juhtimisega seotud väljakutsed on ühesugused kogu Euroopas, oleks koolijuhtidel kasu õppimisest koos oma kolleegidega teistest liikmesriikidest, eelkõige kogemuste ja heade tavade alaste näidete vahetamisest ning erialase arengu piiriüleste võimaluste kasutamisest,

KUTSUB LIIKMESRIIKE ÜLES:

1. Astuma täiendavaid samme selleks, et õpetaja amet meelitaks ligi ja hoiaks kinni kõrgetasemelisi kandidaate ning et õpetajad saaksid oma kohustuste tõhusaks täitmiseks küllaldase ettevalmistuse ja toetuse.

2. Nägema asjakohaselt kõikide uute õpetajate jaoks ette osalemist ametisse sisseelamise programmis, mis pakub esimeste õpetaja-aastate jooksul nii erialast kui ka isiklikku tuge.

3. Pakkuma enesehindamise ja/või välishindamise alusel kindlaksmääratud õpetajate individuaalse erialase arengu vajaduste korrapärast ülevaatamist ning looma nendele vajadustele vastamiseks piisavalt pideva kutsealase arengu võimalusi, et seeläbi kindlustada positiivne mõju õpilaste õpitulemustele.

4. Aktiivselt edendama vahetus- ja liikuvuskavade pakutavaid võimalusi nii riigisisesel kui ka rahvusvahelisel tasandil ning toetada nendes kavades osalemist, eesmärgiga oluliselt suurendada sellist võimalust kasutavate õpetajate ja koolijuhtide arvu.

5. Vaatama üle koolijuhtide kohustusi ja neile pakutavat toetust, eelkõige eesmärgiga kergendada nende halduskoormust, et neil oleks võimalik keskendada oma tähelepanu üldise õpikeskkonna kujundamisele ja õppeedukuse parandamisele.

6. Kindlustama, et nii tulevastele kui ka tegutsevatele õpetajatele pakutakse kvaliteetset võimalust arendada oma teadmisi, oskusi ja hoiakuid ning – näiteks eriprogrammide kaudu – tõhusaks koolijuhtimiseks vajalikke teadmisi, oskusi ja hoiakuid,

KUTSUB KOMISJONI ÜLES:

1. Edendama ja toetama Euroopa poliitilist koostööd õpetajate alushariduse, pideva erialase arengu ja koolijuhtimise alal, eelkõige luues platvorme ja tegevusi, mille abil poliitikakujundajad ja õpetajad saaksid õppida üksteise kogemustest ning vahetada teadmisi ja kogemusi.

2. Andma poliitikakujundajatele praktilist teavet uutele õpetajatele suunatud struktureeritud toetusprogrammide väljatöötamiseks koos näidetega selle kohta, milliste meetmete abil selliseid programme ellu rakendada või parendada.

3. Edendama ja toetama õpetajate, koolijuhtide ja õpetajate koolitajate osalemist ühenduse programmide alusel loodud riikidevahelistes liikuvuskavades, partnerlussuhetes ja projektides, eelkõige elukestva õppe programmis.

4. Koostama uurimus olemasolevast õpetajate koolitajate valimise, värbamise ja väljaõppe korraldusest liikmesriikides.

5. Esitama kokkuvõte õpetajate pädevuste kohta liikmesriikides koos üksteise kogemustest õppimise tegevustega kõnealuses valdkonnas.

6. Toetama õpetaja ja koolijuhi erialade kohta käiva teabe edasist kogumist, sealhulgas koostöös rahvusvaheliste organisatsioonidega.

7. Teavitama nõukogu esimesel sobival võimalusel, kasutades selleks olemasolevaid teavitamismehhanisme, milliseid meetmeid on liikmesriigid Euroopa koostöö kontekstis võtnud järelmeetmetena nõukogu 2007. aasta novembri järeldustele õpetajahariduse kvaliteedi parandamise kohta ning 2008. aasta novembri järeldustele koole käsitleva Euroopa koostöökava kohta õpetajate ja koolijuhtide erialase arengu osas.